

**Національний медичний університет імені О. О. Богомольця
Бібліотека**

Серія «Ювілеї особистостей»

**ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ НАУМЕНКО:
ЖИТТЯ У СЛУЖІННІ ЛЮДЯМ, НАУЦІ ТА ОСВІТІ**

Біобібліографічний покажчик

КИЇВ – 2020

УДК 616(092)

Н 34

Упорядники:	Папуша Л. В., директор бібліотеки НМУ імені О. О. Богомольця, Острікова Н. В., заступник директора бібліотеки НМУ імені О. О. Богомольця.
Бібліографічний редактор:	Клюшніченко О. В., завідувач інформаційно-бібліографічного відділу бібліотеки НМУ імені О. О. Богомольця.
Літературний редактор:	Голінатий О. П., кандидат філологічних наук, викладач кафедри україністики НМУ імені О. О. Богомольця.
Відповідальна за випуск:	Папуша Л. В., директор бібліотеки НМУ імені О. О. Богомольця.

Олександр Миколайович Науменко: життя у служінні людям, науці та освіті : біобібліогр. показч. / НМУ імені О. О. Богомольця, Бібліотека ; [упоряд.: Папуша Л. В., Острікова Н. В.; бібліогр. ред. Клюшніченко О. В. ; літ. ред. Голінатий О. П. ; відп. за вип. Папуша Л. В.]. – Київ, 2020. – 61 с. – (Серія «Ювілеї особистостей»).

Біобібліографічний показчик із серії «Ювілеї особистостей» присвячено науковій та професійній діяльності Олександра Миколайовича Науменка, доктора медичних наук, професора, першого проректора з науково-педагогічної роботи та післядипломної освіти НМУ імені О. О. Богомольця, заслуженого лікаря України, відмінника освіти України. У виданні представлено науковий доробок ученого: монографії, підручники, навчальні посібники, статті в продовжуваних та періодичних виданнях, матеріалах конференцій.

Показчик адресовано науковцям, аспірантам, докторантам, викладачам ЗВМО, студентам та всім, хто цікавиться питаннями медицини, зокрема оториноларингології.

Олександр Миколайович Науменко –
*доктор медичних наук, професор,
перший проректор з науково-педагогічної роботи та
післядипломної освіти, заслужений лікар України,
відмінник освіти України*

Зміст

Від упорядників.....	5
Тишко Ф. Наш сучасник Олександр Науменко : поема.....	6
Олександр Миколайович Науменко: життя у служінні людям, науці та освіті.....	8
Різнобарвний серпанок спогадів і побажань від співробітників кафедри оториноларингології Національного медичного університету імені О. О. Богомольця.....	14
Деєва Ю. В. Вітання.....	14
Вітання від колег кафедри оториноларингології.....	15
Тарасенко М. В. Мій учитель і наставник – Олександр Миколайович Науменко.....	27
Задорожна А. Г. Олександр Миколайович Науменко – науковець, керівник, наставник.....	28
Мороз В. Феномен науковця, керівника, медика.....	29
Бібліографія наукових праць Науменка Олександра Миколайовича.....	34
Автореферат та дисертація на здобуття наукового ступеня.....	34
Наукова школа О. М. Науменка.....	34
Офіційний опонент на захисті дисертації.....	35
Наукові видання.....	35
Навчальні підручники, посібники, методичні рекомендації.....	35
Статті в наукових та науково-практичних виданнях.....	36
Статті в збірниках наукових праць та науково-практичних конференцій.....	48
Публікації про Науменка Олександра Миколайовича.....	50
Фотогалерея.....	51

Від упорядників

Біобібліографічний покажчик із серії «Ювілеї особистостей» присвячено науковій та професійній діяльності Олександра Миколайовича Науменка, доктора медичних наук, професора, першого проректора з науково-педагогічної роботи та післядипломної освіти Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, заслуженого лікаря України, відмінника освіти України. Олександр Миколайович Науменко – автор близько 150 наукових праць, 5 монографій, 5 авторських свідоцтв на винахід, навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій.

У покажчику представлено науковий доробок ученого за 1998–2019 роки. Його біографія, наукові та професійні здобутки висвітлені в статті «Олександр Миколайович Науменко: життя у служінні людям, науці та освіті». Вітальне слово завідувача кафедри оториноларингології доктора медичних наук, професора Дєєвої Ю. В, вітання від колег кафедри оториноларингології містяться в розділі «Різнобарвний серпанок спогадів і побажань від співробітників кафедри оториноларингології Національного медичного університету імені О. О. Богомольця». Нариси Тарасенка М. В., Задорожної А. Г., Мороза В., науковим керівником яких є О. М. Науменко, розповідають про Олександра Миколайовича як науковця, керівника, наставника.

Розділ «Бібліографія наукових праць Науменка О. М.» містить бібліографічні описи праць ученого. Їх погруповано в підрозділи:

- автореферат та дисертація на здобуття наукового ступеня;
- наукова школа О. М. Науменка;
- офіційний опонент на захисті дисертації, представленої на здобуття наукового ступеня кандидата наук;
- наукові видання;
- навчальні підручники, посібники, методичні рекомендації;
- статті в наукових та науково-практичних виданнях (у зворотній хронології);
- статті в збірниках наукових праць та науково-практичних конференцій (у зворотній хронології);
- публікації про О. М. Науменка.

Загальна кількість бібліографічних записів: 149.

Допоміжний апарат бібліографічного покажчика представлено:

- статтею від упорядників;
- змістом

Бібліографічний опис і скорочення слів здійснено згідно з чинними державними стандартами України. Для підготовки покажчика використано фонди бібліотеки Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, Національної наукової медичної бібліотеки України, Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

НАШ СУЧАСНИК ОЛЕКСАНДР НАУМЕНКО

(Поема)

*І вільна Вкраїна тепера пиша
таким переможником смілим.*

М. Старицький

Народжений на світ з любов'ю
В поселенні батьків Гора,
Щоб за людей стоять горою
Заради миру і добра.
На п'ятий рік пішов до школи –
Так забажалось йому,
Чи з Божої так сталось волі,
Відомо Богу одному.
А може, так душа хотіла
І над роками верх взяла,
Й благословенна Богом сила
Його до школи повела.
В п'ятнадцять літ її закінчив,
Став медалістом золотим.
На щастя, правильно намислив
Зрости і лікарем таким.
За літо відпочивши вволю,
До Києва проклав свій шлях.
У НМУ, знайшовши долю,
Великих успіхів досяг;
Бо ж альма-матер свого сина
Приклала до своїх грудей
І виняньчила на відмінно
Як благодійника людей.
Він залишився в ній назавсім
По совісті служити їй
І Україні світлоносній,
Державі, серцю дорогій.
Сьогодні він професор знаний,
Талановитий керівник,
Разом і лікар бездоганний,
Достойний честі чоловік.
Відкрив нову стежу в науці:
То – екоринологія.
За ним крокують його учні,
Єднає їх гармонія.
Він доказав важливість носа
В життєдіяльності людей,
Щоб не дивились (є ще) скоса
На стан існуючих речей.

Організатор він від Бога,
Не спотикавсь ні разу ще.
Завжди знаходить в собі змогу
Підставити своє плече.
Він, ризикуючи собою,
У скрутний час для НМУ
За честь його повстав горою,
Бо вірним сином є йому.
Увесь мов вилитий із криці,
Надійний на шляху життя,
Про нього варто писать вірші
І окриляти читача.
З маленьких паростків зростають
Сади квітучі на землі,
А ті, що їх оберігають,
Збирають гарні врожаї.
Роди нам, Земле, Олександрів,
Захисників своїх роди!
Рости з них патріотів славних,
Дай, Боже, їм з роси й води.
Така історія проста
І водночас така змістовна,
І чиста, як вода свята,
Але далеко ще не повна...

*Федір Тишко,
професор кафедри оториноларингології
НМУ імені О. О. Богомольця*

14.09.2020 р.

Олександр Миколайович Науменко: життя у служінні людям, науці та освіті

Олександр Миколайович Науменко – лікар-оториноларинголог, доктор медичних наук (2002), професор (2005), заслужений лікар України (2004), перший проректор з науково-педагогічної роботи та післядипломної освіти, професор кафедри оториноларингології Національного медичного університету імені О. О. Богомольця (з 2003 р.), основоположник нового напрямку в оториноларингології – **екологічної ринології**.

Професор Олександр Миколайович Науменко є автором близько 150 наукових робіт, із яких 5 монографій, 5 авторських свідоцтв на винахід, навчально-методичні посібники, методичні рекомендації. Під його керівництвом захищені 5 кандидатських та 1 докторська дисертації.

Олександр Миколайович Науменко: шлях у медицину. Народився Олександр Миколайович 16 листопада 1965 року в селі Гора Бориспільського району Київської області в родині агронома. У 1982 році закінчив школу із золотою медаллю і вступив до Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця на лікувальний факультет.^[1] Із цього часу й розпочався шлях Науменка Олександра Миколайовича в медицину. Під час навчання в інституті він поглиблено вивчає оториноларингологію, відвідує студентський науковий гурток кафедри оториноларингології. Після закінчення медичного інституту (1988) та інтернатури за спеціальністю «оториноларингологія» Олександр Миколайович розпочав професійний шлях медика в районній поліклініці м. Києва за фахом лікар-отоларинголог.

Наукова та професійна діяльність. Мрія наукових досліджень не покидала Олександра Миколайовича і знову привела до Київського медичного інституту. Із 1990 року він працює на кафедрі оториноларингології старшим науковим співробітником. Із 1993 року під керівництвом професора Ю. В. Мітіна працює асистентом цієї ж кафедри.

¹ У 1995 році Указом Президента України інституту надано статус Національного медичного університету імені О. О. Богомольця.

Між учнем і вчителем склалася атмосфера творчого і професійного порозуміння, що сприяло швидкому зростанню Олександра Миколайовича Науменка як лікаря-хірурга, науковця і громадського діяча.

У 1995 році під керівництвом ректора Університету академіка Євгена Гнатовича Гончарука Олександр Миколайович розпочав роботу в приймальній комісії. У цей період професійної і наукової діяльності розширюється коло його наукових інтересів, які знайшли застосування в практичній площині: Олександр Науменко бере активну участь у створенні і становленні факультету підготовки лікарів для Збройних сил України НМУ імені О. О. Богомольця (1997–2004).

У 1998 році О. М. Науменко захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук на тему «Стан мінерального обміну і методи його корекції при деяких формах хронічного риніту». У процесі роботи над дисертацією Олександр Миколайович отримав 2 патенти України на винахід – конхотом та внутрішньораковинна лазеротерапія, які суттєво покращили лікування хворих з однією із найбільш поширених недуг в оториноларингології – хронічним ринітом. Як хірург ЛОР-відділення Центральної міської клінічної лікарні, на базі якої знаходиться кафедра оториноларингології НМУ імені О. О. Богомольця, Олександр Миколайович проводить операційні втручання, здійснює екстрені чергування у відділенні швидкої допомоги. Результати його професійної та наукової діяльності були опубліковані на шпальтах наукових фахових видань. О. М. Науменко стає автором численних статей у профільних і загальномедичних виданнях, де він широко й багатогранно висвітлює проблеми клініки, діагностики і сучасних методів лікування хронічних захворювань порожнини носа. Результат багаторічної роботи професора О. М. Науменка – створення нового напрямку в науці – **Екологічної ринології**.

У 2000 році О. М. Науменко за конкурсом обирається на посаду доцента кафедри оториноларингології НМУ імені О. О. Богомольця. Обіймаючи

посаду заступника декана факультету [2] підготовки лікарів для Збройних сил України (1997–2004), Олександр Миколайович налагодив тісну співпрацю з кафедрами і клініками Української військово-медичної академії, у яких проходять обстеження і лікування військовослужбовці, учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Ця робота наштовхнула Олександра Науменка на ідею вивчення патології носа та приноскових пазух у таких пацієнтів. Кропітка і тривала робота, пов'язана з обстеженням і лікуванням військовослужбовців-ліквідаторів аварії на Чорнобильській АЕС та пересічних мешканців м. Києва, хворих на різні форми хронічного риніту, переросла в наукове дослідження, на основі якого в 2002 році була захищена докторська дисертація на тему «Спонтанний та індукований патоморфоз хронічного риніту у мешканців Київського регіону». Це була перша дисертація в Україні з оториноларингології, присвячена наслідкам Чорнобильської катастрофи, у якій уперше були детально висвітлені особливості ураження верхніх дихальних шляхів у ліквідаторів та постраждалих унаслідок Чорнобильської катастрофи, запропоновані ефективні методи їх корекції – консервативні та ощадливі хірургічні способи. Результатом цієї роботи стало покращення діагностики й лікування хворих на патологію носа і приноскових пазух як причетних до ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, так і жителів міста Києва, розроблені сучасні алгоритми обстеження й лікування таких хворих з огляду на видозмінений перебіг (патоморфоз) цих захворювань. Таким чином, О. М. Науменко започаткував новий напрям наукових досліджень – екологічну оториноларингологію в трансформованих умовах життєзабезпечення сучасної людини.

У 2003 році О. М. Науменко був обраний за конкурсом на посаду професора кафедри оториноларингології. У 2004 році йому присвоєно вчене звання професора. У період із 2014 по 2015 рік Олександр Миколайович очолює кафедру оториноларингології, із 2013 року перебуває на посаді

² Єдиний на теренах України факультет підготовки лікарів для Збройних сил України.

проректора з науково-педагогічної, лікувальної роботи та післядипломної освіти, із 2020 року – перший проректор з науково-педагогічної роботи та післядипломної освіти НМУ імені О. О. Богомольця. При цьому професор Науменко продовжує активно працювати на кафедрі – читає лекції студентам, консультує та оперує хворих.

Олександр Миколайович є учасником загальноуніверситетських, всеукраїнських і міжнародних заходів. У 2015 році була підписана Угода про співпрацю між НМУ імені О. О. Богомольця та Варшавським медичним університетом. У результаті підписання цієї Угоди відбувся ряд спільних наукових заходів за участю професора Науменка. Насамперед був започаткований і проведений Перший україно-польський конгрес отоларингологів «Інноваційні технології в оториноларингології», на якому Олександра Миколайовича Науменка було обрано Президентом форуму. Надалі такі форуми заплановано проводити щорічно.

У клініці отоларингології Варшавського медичного університету були проведені оперативні втручання з видалення отоакустичної невриноми, відбулася наукова онлайн-конференція лікарів оториноларингологів на тему «Ускладнення в оториноларингології в період пандемії COVID-19 та ускладненого доступу до системи охорони здоров'я» за участю керівника кафедри та клініки оториноларингології Варшавського медичного університету професора Казімежа Немчика та професора НМУ імені О. О. Богомольця Олександра Миколайовича Науменка. Уперше в історії української оториноларингології на базі Варшавського медичного університету відбувся захист PhD дисертації асистента кафедри Національного медичного університету, який уперше в Україні був ностріфікований як диплом кандидата медичних наук.

Окрім надзвичайно насиченого робочого ритму на кафедрі (оперативні втручання, практичні заняття, лекції, консультації, наукова діяльність, адміністративна робота), Олександр Миколайович значну частину свого таланту керівника, організатора віддає служінню й розвитку Університету.

Це й цілорічна робота з підготовки і проведення набору студентів на 1-й курс, конструктивна робота з переведення та поновлення студентів, участь в удосконаленні й покращенні науково-методичної роботи в Університеті та його матеріально-технічної бази, спрямованої на більш якісну і всебічну підготовку майбутніх лікарів для нашої держави.

Науменко Олександр Миколайович – талановитий хірург-отоларинголог, який володіє широким діапазоном хірургічних втручань на різних ділянках ЛОР-органів, зокрема при внутрішньочерепних ускладненнях, флегмонах шиї, травмах та сторонніх тілах ЛОР-органів. Олександр Миколайович проводить пластичні та реконструктивно-відновлювальні втручання.

У вільний від роботи час займається спортом. Олександр Науменко – майстер спорту з дзюдо, грає у футбол та теніс. Любить музику. На відмінно закінчив музичну школу за класом баяна та фортепіано. Олександр Миколайович чудово співає. Його глибокий багатий баритон торкається найпотаємніших струн сердець слухачів і ще раз підтверджує незаперечну істину – талановита людина талановита в усьому.

Інколи здається, що його доба налічує не 24 години, а значно більше. Енергія та життєва сила дозволяють Олександрові Миколайовичу досягати успіхів у будь-якій справі, за яку він береться. Витоки цієї цілеспрямованості, наполегливості в досягненні мети слід шукати в його родині, про яку варто сказати окремо. Усі найкращі риси, які можуть бути притаманні чоловіку: надійність, порядність, працьовитість, повагу до людей, – прищеплювали Микола Опанасович та Ольга Степанівна своїм синам. Олександр і Віктор зростали в атмосфері любові й вимогливості. Батько – Микола Опанасович, людина, закохана в рідну українську землю, – працював директором радгоспу. Захистив кандидатську дисертацію зі спеціальності «сільськогосподарські науки». Він власним прикладом показував дітям, як варто самовіддано працювати, із повагою ставитися до людей, прагнути досягати фахової майстерності в обраній царині. Батьківські настанови Олександр Миколайович щодня втілює в життя, демонструючи приклад

самовідданого служіння справі. Джерелом любові та ніжності в родині є мама. Саме Ольга Степанівна своєю щирою душею додає синові наснаги для професійних та наукових досягнень.

Для студентів, магістрів, клінічних ординаторів та аспірантів Олександр Миколайович Науменко – добрий, умілий і принциповий керівник, мудрий наставник. Він постійно скерований у майбутнє, невтомно шукає щось нове, швидко встановлює перспективні наукові напрямки й наполегливо втілює їх у життя. Олександр Миколайович має великий авторитет, любов, довіру та заслужену повагу серед студентів, співробітників та пацієнтів. Численні учні професора завжди вдячні йому за свіжість наукової думки, допитливість ученого, за вміння зацікавити проблемою, за суттєву допомогу в науковій роботі. Його фаховість, професіоналізм викликають повагу в лікарів-практиків і бажання наслідувати.

Близько 40 років професійного і наукового життя професор Науменко Олександр Миколайович присвятив рідній альма-матер – Національному медичному університетові імені О. О. Богомольця. Увесь свій талант, знання, душевні сили і тепло серця він віддає заради розвитку науки та здоров'я людей у галузі медицини. Адже його життєве кредо: **«Іди до людини з добром»**.

Різнобарвний серпанок спогадів і побажань від співробітників кафедри оториноларингології Національного медичного університету імені О. О. Богомольця

День народження завжди є приводом підбити певні підсумки – за рік, за 5 років, за 10-річчя, за життя. Для кожної людини цей відрізок часу свій, він вимірюється не стільки прожитими роками, скільки їх насиченістю подіями, звершеннями, досягненнями. Якщо говорити про Олександра Миколайовича Науменка, то його 55 років від дня народження вмістили стільки подій, що їх із лихвою вистачило б не на один яскравий і насичений вік.

Життєвий шлях Олександра Миколайовича починався, як прийнято казати, у часи занепаду Радянського Союзу, а потім він разом із країною пережив часи розпаду, «лихі 90-ті», злети й падіння, період становлення молоді України. Усі найважчі випробування Олександр Миколайович торував разом зі своєю Батьківщиною, уособлюючи найкращі риси сина свого народу – працьовитість, наполегливість, вірність, безмежну любов до країни.

Усю енергію молодості й набутий досвід професор О. М. Науменко віддає на користь рідному Університету, системі підготовки медичних кадрів, убачаючи в цьому власну місію з розбудови незалежної України. Він завжди підкреслює, що працювати треба на результат, згуртовуючи навколо себе досвідчених співробітників і талановиту молодь, створює в усіх підпорядкованих йому підрозділах атмосферу ділового співробітництва, взаємоповаги та творчості. Саме тому люди, які зустрічаються з професором О. М. Науменком на життєвому шляху, зберігають у пам'яті теплі й добрі спогади про спілкування, а в серці – почуття вдячності за надану фахову допомогу, вчасну підтримку, батьківську пораду або дружні стосунки. Водночас Олександр Миколайович є люблячим сином, що ніжно піклується про своїх батьків, уважним і надійним старшим братом, справжнім чоловіком, мудрим і пестливим батьком, колегою, другом. І на все це вистачає його могутньої енергії, сили його душі, часу і натхнення.

Сьогодні, вітаючи О. М. Науменка з ювілеєм, хочеться побажати йому міцного здоров'я, всіляких гараздів, успіхів і натхнення в його роботі, душевного спокою та родинного затишку. Можна довго продовжувати цей перелік, проте сподіваємось, що наш різнобарвний серпанок спогадів і побажань від співробітників кафедри оториноларингології Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, які висловлюють свою вдячність і повагу керівнику, учителю, наставнику, колезі, другу, буде гарним подарунком до його Ювілею.

*Дєєва Ю. В.,
завідувач кафедри оториноларингології
НМУ імені О. О. Богомольця,
доктор медичних наук, професор*

Глибоко переконаний, що моя зустріч із Науменком Олександром Миколайовичем була аж ніяк не випадковістю. Це була та доленосна подія, яка докорінно змінила моє життя!

Я вступив до інтернатури в період різкого падіння престижу професії лікаря і мріяв лише про те, щоб якомога швидше здобути свій сертифікат фахівця і, сховавши його глибше в шухляду, ніколи не працювати в практичній медицині...

Але життя розпорядилось інакше. На кафедрі працював молодий, енергійний кандидат медичних наук, доцент кафедри Науменко Олександр Миколайович. Уже в такому віці йому було довірено один із найскладніших і відповідальних підрозділів Національного медичного університету, а саме приймальну комісію. І я зміг побачити «інший бік медалі» Через короткий час Олександр Миколайович після успішного захисту докторської дисертації отримав звання професора у віці 39 років. Щодня працюючи пліч-о-пліч із Олександром Миколайовичем, спостерігаючи, як невтомно й бездоганно він щодня підвищує рівень Національного медичного університету, я особисто міг переконуватися в тому, що тільки цілеспрямованість, наполегливість і титанічна праця – якості, якими він володіє, – можуть відкривати перед

тобою перспективи кар'єрного росту як у науково-педагогічній, так і в лікарській діяльності. І в усьому цьому можливо було переконуватися не зі слів, а на його особистому прикладі!

Ця зустріч істотно вплинула на прийняття мною остаточного рішення не тільки не залишати практичну медицину, а й рости в напрямку науково-педагогічної діяльності.

*Діхтярук О. В.,
доцент кафедри оториноларингології
НМУ імені О. О. Богомольця*

Шановний Олександр Миколайовичу!

Прийміть мої найщиріші вітання з нагоди Вашого Дня народження! Ви справжній професіонал, що сповна віддається своїй справі і вкладає частинку душі, виховуючи нові покоління лікарів. Ваша жага здобувати нові знання, не зупинятися на досягнутому викликає захоплення і стимулює відстоювати свою позицію, вірити у власні сили. Саме Ви навчили дисциплінувати себе й самостійно відповідати за кожне прийняте рішення.

Олександр Миколайович – прекрасний лікар, який упроваджує передові методики в лікування пацієнтів! Чудовий керівник, до думки якого прислухаються! Наставник, у якого завжди є чому вчитися. Я вдячний за Ваш досвід і безцінні знання, Вашу чуйність, цілеспрямованість, підтримку й віру в нас. Хочеться побажати сімейного тепла і затишку, міцного здоров'я, реалізації всіх задумів, довгих щасливих років життя.

*З повагою
Коновалов С. Е.,
доцент кафедри оториноларингології
НМУ імені О. О. Богомольця*

За наше життя ми зустрічаємо різних людей. За деякі з цих знайомств треба подякувати долі. Знайомство з Олександром Миколайовичем Науменком саме таке.

З Олександром Миколайовичем мені пощастило зустрітися, коли я навчалася в інтернатурі, а він був асистентом кафедри. У той час це була людина, яка майже весь свій час проводила на роботі. Він мало говорив та багато робив. До нього можна було звернутися з проханням про допомогу, знаючи, що він ніколи не відмовить. О. М. Науменко – красень, на якого задивлялися всі жінки.

Минуло 20 років. Змінилося багато. Ми всі стали старшими. Олександр Миколайович став професором, першим проректором. Проте він так само проводить майже весь свій час на роботі, до нього так само можна прийти з проханням про допомогу. Він зберіг репутацію «людини слова» та залишився надзвичайно привабливим чоловіком! Я думаю, що це і є найвищим проявом кращих людських якостей, коли, досягаючи нових професійних та кар'єрних вершин, людина зберігає людяність та щирість, не черствіє душею!

*Терещенко Ж. А.,
доцент кафедри оториноларингології
НМУ імені О. О. Богомольця*

Олександр Миколайович Науменко – перший проректор з науково-педагогічної роботи та післядипломної освіти, заслужений лікар України, доктор медичних наук, професор. З Олександром Миколайовичем я познайомився в 1997 році, коли був інтерном кафедри оториноларингології НМУ, де він працював асистентом кафедри і готувався до захисту кандидатської дисертації. У ті часи він ще чергував у клінічній лікарні швидкої допомоги і я залишався з ним на добові чергування. Завдяки своїй наполегливій праці та таланту Олександр Миколайович виріс із лікаря поліклініки, заступника декана факультету підготовки лікарів для Збройних сил України, рядового співробітника приймальної комісії до посади першого проректора видатного медичного вишу, залишаючись патріотом рідного університету.

Безумовно, слід відзначити видатні організаторські здібності Олександра Науменка, але маю бажання згадати про інше. Олександр Миколайович –

надзвичайно комунікабельна, різносторонньо розвинута людина, що реалізувалась як у сфері медицини, так і організації охорони здоров'я та медичної освіти в Україні. Він хороший товариш, людина доброзичлива, сумлінна, чуйна, при всій своїй зайнятості завжди допоможе, порадить, поцікавиться справами й проблемами, передасть вітання спільним знайомим. Крім того, він володіє багатогранними талантами. Зокрема, Олександр Миколайович із юності активно займається спортом. Він є майстром спорту з самбо, займається силовими видами спорту, за можливості намагається приділяти час грі в теніс та футбол. Він є яскравим фанатом спорту, знавцем та активним уболівальником, адже пам'ятаю ті часи, коли я відвідував футбольні матчі в компанії тоді ще асистента Науменка. Також Олександр Миколайович чудово співає, його різнобарвний баритон зачаровує. Відоме його віртуозне володіння гітарою, адже свого часу на відмінно закінчив музичну школу за класом фортепіано та баяна.

Олександр Науменко заслужено є авторитетом серед колег, студентів, пацієнтів; людина відома далеко за межами Університету.

Професійний шлях Олександра Миколайовича є яскравим прикладом самовідданого служіння науці й освіті. Досягнення, талант ученого, викладача та керівника, високе почуття відповідальності, відданість обраній справі викликає щирю повагу. Високо ціную плідну взаємодію з професором у сфері науки та готовність до співпраці. Він став не просто вчителем, а й старшим товаришем і другом!

*Шевчук Ю. В.,
доцент кафедри оториноларингології
НМУ імені О. О. Богомольця*

Тільки час та спільні справи дозволяють дізнатися про людину не тільки те, ким вона хоче здаватися іншим, а й те, ким насправді є ця людина. За двадцять років спільної праці на кафедрі оториноларингології я знаю Олександра Миколайовича як цілеспрямовану і самодостатню особистість, яка цінує чесність, гідність, шанує своїх вчителів, усім серцем і душою

вболіває за долю Університету і рідної Кафедри. Це людина, яка своєю наполегливою працею та людськими якостями створила собі ім'я, відоме не тільки в Україні, а й за її межами, та має непорушний авторитет людини слова і діла. Можу з упевненістю стверджувати, що кожен, із ким перетинались шляхи Олександра Миколайовича в професійній, товариській, особистій, науковій сферах, знає його як принципову людину, яка не кидає слів на вітер. Обіцяне буде обов'язково ним виконане. Його слова ніколи не розходяться з ділом.

Олександр Миколайович – це «людина-вічний двигун». Викликає добру заздрість його неймовірна працездатність, жага до самовдосконалення та саморозвитку, відданість справам його життя – медицині та вихованню нових поколінь лікарів.

Вдячна за його людяність, чуйність та небайдужість до чужих проблем.

*Островська О. О.,
кандидат медичних наук,
асистент кафедри оториноларингології
НМУ імені О. О. Богомольця*

Я, асистент кафедри оториноларингології Терентьєва Катерина Ярославівна, хочу висловити слова вдячності своєму вчителю і наставнику професорові Науменку Олександр Миколайовичу за безцінні знання та досвід, які я отримала завдяки його керівництву.

Олександр Миколайовичу, Ви підтримали мене на шляху саморозвитку як лікаря, спеціаліста та науковця в 2014 році, дозволивши проходження стажування та навчання на кафедрі оториноларингології Варшавського медичного університету. Саме тоді, у Варшаві, завдяки Вашим особистим, професійним та організаторським здібностям було досягнуто домовленостей про підписання угоди щодо співпраці між Варшавським університетом та Національним медичним університетом імені О. О. Богомольця. А Ваше знайомство з професором Казімежем Немчиком поклало початок великій

польсько-українській дружбі, що неодноразово підтверджувалася протягом років плідною науковою та практичною співпрацею.

Протягом 2014-2017 років завдяки Вашій підтримці я мала змогу проходити численні стажування на кафедрі та в клініці оториноларингології в Польщі, працювала над написанням наукової роботи. 1 червня 2017 року в Варшавському медичному університеті, під Вашим керівництвом, відбувся захист моєї дисертаційної роботи. Я на все життя запам'ятаю настановчі слова, слова підтримки, які Ви мені давали в ті дні.

Упродовж 2014-2019 років була проведена низка польсько-українських конференцій, конгресів, майстер-класів. Систематично відбувався обмін знаннями та досвідом між польськими та українськими спеціалістами. Саме він дав можливість молодим лікарям-науковцям ознайомитися з філософією професора К. Немчика щодо тактики лікування.

Своїми мудрими порадами, чуйним ставленням і справедливими вчинками Ви допомагаєте молодим лікарям долати непростий шлях осягнення знань. Бажаю Вам міцного здоров'я, професійних відкриттів, бадьорості, сил і вдячних учнів.

*Терентьєва К. Я.,
асистент кафедри оториноларингології
НМУ імені О. О. Богомольця*

Уперше я побачив Олександра Миколайовича Науменка на конференції студентів та молодих учених Національного медичного університету імені О. О. Богомольця в президії ЛОР-секції, яка відбувалася на теренах Олександрівської клінічної лікарні, де вже не одне десятиліття знаходиться основна база кафедри оториноларингології. Я тоді був лише студентом IV курсу та брав участь у студентській конференції з доповіддю.

Олександр Миколайович уже тоді багато років очолював приймальну комісію нашого Університету та був професором кафедри. Саме під його головуванням у вступній компанії наш славетний медичний університет стає найбажанішим вищим медичним навчальним закладом не тільки в нашій

країні, а й близькому та далекому зарубіжжі. Про це свідчить значний відсоток англomовних студентів нашого вишу та найвища в Україні кількість абітурієнтів на місце за державним замовленням.

Успішно проявляти та вдосконалювати свої управлінські та організаційні здібності Олександр Миколайович продовжує вже багато років на посаді першого проректора нашого університету та організатора Інституту післядипломного навчання при НМУ імені О. О. Богомольця.

*Шидловський А. Ю.,
кандидат медичних наук,
асистент кафедри оториноларингології
НМУ імені О. О. Богомольця*

Моє перше знайомство з професором Науменком О. М. відбулося під час переведення із Кримського державного медичного університету до НМУ імені О. О. Богомольця. При спілкуванні неможливо було не відмітити чуйність, доброзичливість та почуття гумору професора. На мій погляд, відразу помічається його працьовитість, дисциплінованість, здатність виважено підходити до прийняття рішень та брати відповідальність за результат своєї роботи. Під час проходження мною інтернатури з оториноларингології професор щедро ділився знаннями та медичним досвідом.

Крім того, Олександр Миколайович не тільки чудовий лікар, який постійно прагне впровадити найсучаснішу діагностику та лікування хворих з ЛОР-патологією, а й адміністратор, який має відмінні організаторські здібності, докладає величезних зусиль для забезпечення кафедр Університету сучасним медичним обладнанням, сприяє розбудові Національного медичного університету та підвищенню його рейтингів. У своїй роботі постійно досягає високих результатів і мотивує колег своїм прикладом.

Його відрізняють цілеспрямованість, вимогливість до себе та до колег, пунктуальність та дуже високий рівень особистої організованості.

*Соломеннікова Н. В.,
асистент кафедри оториноларингології
НМУ імені О. О. Богомольця*

Поринаючи у глибини пам'яті, згадується **1988 рік**. Початок навчального року. До нас прийшло нове покоління інтернів: молоді, красиві, рвуться працювати. Але я виділила двох друзів: Сашу Науменка та Сашу Варгу. У них куратором була асистент кафедри О. П. Дяченко. Олександр Науменко – кучерявий, гарний, атлетичної статури, приязний, доброзичливий – мрія наших молодих дівчат. Але одружений і вже батько доньки Карини. Що помітно відразу – справедливий, відстоює не лише себе, а й свого друга Варгу.

Рік 1990. Інтернатура позаду. Уже старший лаборант кафедри. Ми їздимо в Бортничі, консультуємо хворих, відбираємо пацієнтів на лікування. О. М. Науменко – лікар, веде прийом, консультує й оперує хворих, чергує в клініці. Перша машина «Жигулі», зароблена своєю працею, поїздками в Польщу, Китай. Завжди готовий допомогти, з'їздити у справах, підвезти співробітників.

Рік 1993. Уже асистент кафедри. Студенти люблять, пацієнти теж. Іде робота над дисертацією, поки кандидатською, яка була успішно захищена в 1998 році.

Рік 2004. Шлях нагору продовжується: от уже й докторська на підході, от уже й захист (2002). Дуже яскраво пам'ятаю, як ми святкували колективом успішний захист докторської, коли Олександр Миколайович сказав, що все, що він робить, – це передусім для доньки, щоб вона могла пишатись таким батьком.

Що ж, тепер доньки можуть пишатися: професор, проректор, завідувач кафедри і нарешті – перший проректор.

Так тримати, Олександр Миколайовичу!

*Поканай Н. С.,
старший лаборант
кафедри оториноларингології
НМУ імені О. О. Богомольця*

Я знаю Олександра Миколайовича Науменка понад 15 років. Людина і професіонал із великої літери. Нас об'єднує співпраця у сфері оториноларингології. Вдячний долі, що на своєму життєвому шляху зустрів Олександра Миколайовича.

Особливо хочу відзначити великий внесок О. М. Науменка у виконання моєї дисертації. У 2016 році під його чітким керівництвом і завдяки високому професіоналізму я захистив кандидатську дисертацію на тему «Клініко-морфологічні прояви патоморфозу хронічного риніту». Іноді мені не вистачало часу приділити увагу своїм дослідженням і напрацюванням, тому що відволікала повсякденна праця. Олександр Миколайович власним прикладом, незважаючи на свою величезну завантаженість, знаходив час для моєї наукової роботи. При нагоді він призначав зустріч навіть у вихідні дні, для того щоб перечитати і скорегувати мої напрацювання, дати цінні поради щодо написання й оформлення дисертації, за що я йому безмежно вдячний.

Велика подяка Олександр Миколайовичу за його допомогу, за його професіоналізм, порядність, чуйність і фанатичну відданість своїй справі.

*Тарасюк П. М.,
кандидат медичних наук,
завідувач ЛОР-відділення
Рівненської ЦМЛ*

Шановний Олександр Миколайовичу!

Прийміть щирі вітання з нагоди Вашого Дня народження! За Вашими плечима багатолітній досвід і визнання. Ваш життєвий шлях – яскравий приклад відданості справі, відповідального ставлення до професійних обов'язків у служінні здоров'ю нації. Ви поєднали в собі важливі грані хорошого вчителя, ученого та мудрого керівника, тож усім, хто Вас знає, дуже пощастило! Бажаю Вам нових творчих ідей, довгих років життя, благополуччя в родині та завжди відмінного настрою!

*Герич Олеся Михайлівна,
кандидат медичних наук*

Шановний Олександрє Миколайовичу!

Прийміть вітання і найкращі побажання з нагоди Вашого ювілею!

У 2018 році відбувся довгоочікуваний захист кандидатської дисертації, де Ви, Олександрє Миколайовичу, були офіційним опонентом. За цей короткий час я мав змогу отримати від Вас багато корисних порад та зауважень щодо наукового дослідження, за що безмежно вдячний.

Ви справжній лікар, талановитий учитель, мудрий наставник, душевна і щира людина. Глибоко переконаний, що Ваш життєвий і професійний досвід буде надійною основою в підготовці висококваліфікованих медичних кадрів, формуванні сучасної навчальної бази та досягненні найкращих взірців сучасної вищої освіти.

Бажаю Вам, Олександрє Миколайовичу, міцного здоров'я, щастя, успішного здійснення задумів, тепла і любові рідних та підтримки друзів.

*З повагою
Лобунець А. В.,
доцент УМСА*

Олександр Миколайович багато років успішно керує приймальною комісією, через його руки пройшла значна кількість майбутніх лікарів і я теж. Мені пощастило вивчати отоларингологію за його лекціями та книгами.

Коли був інтерном, я познайомився з Олександром Миколайовичем ближче. Він прекрасний викладач, який буквально горить своєю професією і ставиться з великою любов'ю до студентів. Цікаві лекції професора, клінічні випадки, доповіді на товаристві кафедри прищепили мені любов до спеціальності зі студентських років.

Багато співробітників із теплом згадують роботу Олександра Миколайовича в приймальному відділенні Олександрівської клінічної лікарні швидкої допомоги, де працював свого часу і я. Досвід та знання, якими допоміг оволодіти професор, допомагають мені в практиці щоденно.

Наразі я із задоволенням розділяю з Олександром Миколайовичем звання колеги по кафедрі, пишаюся тим, що він мій науковий керівник!

Многая Вам літа! Сил, здоров'я, терпіння та натхнення на майбутні ідеї та їх реалізацію.

*Денисенко Р. Ю.,
асистент кафедри оториноларингології
НМУ імені О. О. Богомольця*

Історія мого знайомства з Науменком Олександром Миколайовичем розпочалася в 1997 році. Тоді ми, ще зовсім юні абітурієнти, вступали до Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. Це був перший набір на новий факультет підготовки лікарів для Збройних сил України. Олександр Миколайович був заступником декана цього факультету. Із першого знайомства він проявив себе харизматичною, справедливою людиною, яка вміла вислухати й дати пораду. Не знаю, чи варто писати про це, та незважаючи на те що факультет був «військовий», Олександра Миколайовича ми ніколи у військовій формі не бачили, та й самі в них не ходили, оскільки в Україні на той момент грошей ні на форму, ні на казарму не було. У військовій формі ходив тільки наш декан Солярік Валерій Володимирович. І якщо декан був більш суворий, то Олександр Миколайович був на боці студентів. Він завжди при зустрічі міг підійти до нас і щиро поцікавитися «як справи?». А якщо виникали проблеми, Олександр Миколайович завжди міг дати ділову пораду, допомогти, а іноді й пожурити по-батьківськи.

На IV курсі ми навчалися на кафедрі оториноларингології і складали залік. З усіх лекторів, які читали на той момент лекції, Олександр Миколайович робив це якимось легко й невимушено, із гумором і позитивним настроєм. Після його лекцій виникало відчуття, що отоларингологія це легко і просто. А на заліку всі хотіли потрапити відповідати тільки до нього.

Коли я закінчив університет, постав вибір спеціалізації. І знову доля мене звела з Олександром Миколайовичем. Із перших днів моєї інтернатури він

ставився дуже поблажливо до всіх інтернів і завжди любив сказати: «Це військовий – мій перший набір!», що для мене було приємніше вдвічі.

На п'ятихвилинці він завжди був серйозний і навіть суворий, але після – на позитиві, завжди розпитував «як справи?», а ми ділилися з ним своїми успіхами, хто що вже навчився робити з маніпуляцій і малої хірургії.

Непомітно швидко промайнула інтернатура, і, сповнений знань, я почав працювати в Київській міській клінічній лікарні № 1, але через деякий час зрозумів, що хотів би продовжити вчитися в alma mater. Завідувач ЛОР-відділення Коробенко Володимир Григорович сказав, що в нього є друг Науменко Олександр Миколайович. Так укотре доля звела мене з цією чудовою людиною. Коли я, хірург-початківець, повідомив, що хотів би писати дисертацію, Олександр Миколайович, ні хвилини не сумніваючись, сказав: «Тема ясна! Пиши огляд літератури».

На той момент Олександр Миколайович став моїм науковим керівником, а я був його другим учнем, після Задорожної Анни Георгіївни. Написання моєї роботи було дуже непросто. Тричі проходити затвердження теми в Черкасах, Ялті та Києві ні краплі не збентежило Олександра Миколайовича, і він завжди говорив: «Значить, приїдемо ще раз!». І в цій наполегливості й цілеспрямованості весь Він! Недарма він став одним із наймолодших професорів на кафедрі.

Ще одна риса, притаманна Олександрові Миколайовичу, – комунікабельність. Дивлячись на нього, вкотре переконуюся, наскільки важлива здатність до комунікації та взаємна повага. Він зразок! У будь-яких телефонних переговорах, особистих зустрічах, із приятелями і не дуже – він завжди може знайти спільну мову. Як говорила моя бабуся: «Така людина завжди знає, кому сказати «добрий день», а кому «здрастуйте».

Із великою повагою до Олександра Науменка ставляться колеги не тільки з НМУ, а й з інших навчальних, лікувальних і наукових установ нашої країни, бо ще однією характерною рисою Олександра Миколайовича є колегіальність. І зараз команда кафедри оториноларингології на чолі з Деєвою Юлією

Валерійовою здатна вирішувати серйозні медичні та наукові завдання. І навіть після того, як його учні завершили свою наукову роботу на кафедрі, Олександр Науменко підтримує з ними спілкування й за необхідності завжди готовий подати руку допомоги. І коли я стояв на роздоріжжі приватної і державної медицини, Олександр Миколайович підтримав порадою і сказав: «Спробуй! Вийде – вийде! А якщо ні – то НМУ був, є і буде!» І в цих словах виражається істинна любов Олександра Миколайовича до Університету. Він уболіває за нього всім серцем!

Я міг би писати ще довго, оскільки ця прекрасна людина талановита в усьому!

Сердечно вітаю з Днем народження! У цей день життя поставило Вам дві п'ятірки, що за оцінками нашого часу – відмінно! Бажаю щоб і далі у Вашому житті все було на відмінно і без прикращів. Любимо, поважаємо, цінуємо дружбу з Вами!!!

*Ющенко В. М.,
кандидат медичних наук,
асистент кафедри оториноларингології
НМУ імені О. О. Богомольця*

Мій учитель і наставник – Олександр Миколайович Науменко

*«Важливим є зацікавити
майбутнього лікаря своєю справою,
зародити любов до професії і повагу
до пацієнтів...»*

О. М. Науменко

Олександр Миколайович для мене є прикладом талановитого науковця, висококваліфікованого лікаря та наполегливої людини. На мою думку, саме такі якості повинні бути в Учителя. Принциповості в роботі, прагненні довести розпочату справу до логічного завершення я навчився саме в Олександра Миколайовича.

Познайомився я з Олександром Науменком у 2010 році, коли прийшов працювати на кафедру оториноларингології Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. Згодом, завдяки професорові Науменку, я

почав працювати в приймальній комісії Університету. Порядність і повага при спілкуванні з колегами, рішучість і самовідданість своїй справі лікаря-оториноларинголога, постійна турбота й важка праця на користь рідної альма-матер ще з того часу викликали в мене високу повагу до Олександра Миколайовича.

Згодом, маючи певні наукові напрацювання, я звернувся до професора Науменка з проханням реалізації моїх ідей. Олександр Миколайович, уважно вислухавши мене, запропонував написати під його керівництвом наукову роботу. Досвід Учителя допоміг мені в науковій діяльності. Своїй роботі в приймальній комісії Університету, два роки з яких на посаді відповідального секретаря, маючи науковий ступінь кандидата медичних наук, я завдячую Олександрові Миколайовичу Науменку.

Мені випала честь перейняти в професора унікальний досвід викладання нашої спеціальності для студентів Університету. Професор Науменко, мій Учитель і Наставник, навчив мене з добротою та повагою ставитися до пацієнтів, студентів нашого Університету, запевнив мене, що бути рішучим і висококваліфікованим у своїй професії, чесним і самовідданим – це обов'язок кожного лікаря.

*Тарасенко М. В.,
відповідальний секретар
приймальної комісії
НМУ імені О. О. Богомольця,
кандидат медичних наук*

**Олександр Миколайович Науменко –
науковець, керівник, наставник**

Моя омріяна професія і моя улюблена робота – це моє життя. Усі мої професійні задуми та сподівання здійснились і здійснюються завдяки тому, що 20 років тому я зустріла надзвичайну людину – заслуженого лікаря України, професора, доктора медичних наук Олександра Миколайовича Науменка. Він став моїм Учителем, якого я дуже шаную, люблю, із яким раджуся з усіх питань, як професійних, так і особистих. Як тільки я почала працювати на

кафедрі оториноларингології, відразу зрозуміла, яка це велика відповідальність. І саме поради Олександра Миколайовича допомогли мені розвиватись як лікарю і науковцю. Він надав мені стільки знань та інформації, скільки я б не отримала ні від кого іншого. Особливо приємною і радісною для мене подією є те, що я першою серед усіх учнів професора Науменка захистила кандидатську дисертацію.

Інколи здається, що доба Олександра Миколайовича налічує не 24, а значно більше годин. Його життєва сила та енергія дозволяють досягати надзвичайних успіхів у будь-якій справі, за яку він береться. Окрім надзвичайно насиченої роботи на кафедрі оториноларингології, Олександр Миколайович значну частину свого таланту керівника й організатора віддає служінню і процвітанню нашого рідного Університету. Студенти, магістри, інтерни, клінічні ординатори та аспіранти, які постійно оточують його, убачають в особі Олександра Миколайовича доброго, умілого, принципового керівника та наставника. Завдяки йому в нашому колективі завжди панують взаєморозуміння та взаємодопомога. Професор Олександр Миколайович Науменко постійно скерований у майбутнє, невтомно вишукує щось нове, швидко визначає перспективні наукові напрямки і наполегливо втілює їх у життя.

Я від усього серця вітаю мого дорогого Вчителя з ювілейним Днем народження! Бажаю Вам, Олександр Миколайовичу, завжди залишатися саме таким, який Ви є. Я в захваті від Вашої мудрості, Вашого терпіння, Вашого таланту!

*Задорожна А. Г.,
доцент кафедри оториноларингології
НМУ імені О. О. Богомольця,
кандидат медичних наук*

Феномен науковця, керівника, медика

Олександр Миколайович Науменко – перший проректор з науково-педагогічної роботи та післядипломної освіти, доктор медичних наук, професор, науковець, педагог, талановитий керівник, прекрасний лікар-

оториноларинголог і просто яскрава особистість. Щоб зрозуміти унікальність цієї людини, потрібно не тільки його знати, а й працювати та спілкуватися.

Познайомився я з Олександром Миколайовичем під час вступу до Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. Так склалися обставини, що часу для подання документів у мене було обмаль. Я хвилювався. І тут повз мене проходить Олександр Науменко. Тоді я зовсім не знав, хто він, яку посаду обіймає, але наважився звернутися. Олександр Миколайович уважно вислухав мене й допоміг у ситуації, яка склалася. Уже згодом я дізнався, що він був відповідальним секретарем приймальної комісії Університету. Зараз, на відстані часу, я розумію, скільки в нього тоді було роботи та відповідальності. Проте це не завадило йому приділити мені, на той час абітурієнту, увагу, вислухати та допомогти в ситуації, яка склалася.

Я часто розповідаю про це доленосне знайомство, коли згадую про вступ до Університету. Чому я називаю його доленосним? Тому що це було перше позитивне враження від університету, до якого я вступав. Саме воно відіграло чи не найважливішу роль у виборі місця мого навчання, незважаючи на те що я вступив ще до двох престижних університетів і мав можливість вибору.

За роки навчання мені як представнику студентського самоврядування випала нагода працювати під керівництвом Олександра Миколайовича Науменка в приймальній комісії Університету та брати участь в організації різноманітних заходів університетського, всеукраїнського та міжнародного рівнів. На той час Олександр Миколайович, окрім згаданої відповідальної роботи в приймальній комісії та на кафедрі оториноларингології, працював на посаді помічника ректора з питань переведення і поновлення на навчання. Тоді я відмітив ще декілька важливих рис характеру Олександра Миколайовича. Першою чергою це висока відповідальність за кожну справу, яку він виконував або був причетний до її виконання. Він завжди підходив до вирішення питання виважено, відповідно до букви закону, при цьому залишаючись порядним і чесним у роботі та спілкуванні з людьми.

Наступним і найважливішим періодом мого спілкування з Олександром Миколайовичем став етап, коли я вже був співробітником Університету. Цей етап продовжується й до сьогодні. У науці, роботі та спілкуванні відкриваю для себе нового Олександра Миколайовича. У 2008 році я розпочав працювати в приймальній комісії Університету. Декому ця робота може здатися незрозумілою, невідомою і непомітною. Хтось вважає, що в роботі приймальної комісії все просто і зрозуміло. Тільки коли я особисто почав працювати там, то зрозумів, наскільки є відповідальною, важливою та правильною організація роботи колективу. Приймальна комісія працювала чітко та злагоджено. Я чи не вперше побачив таку структуровану колегіальність та підтримку, готовність прийти на допомогу, розуміння важливості роботи, доброзичливе ставлення до кожного абітурієнта.

Пропрацювавши перше літо у приймальній комісії, я зрозумів, чому в її роботі все чітко, злагоджено. Організація колективу суттєво залежить від його керівника. Саме Олександр Миколайович щодня, не шкодуючи своїх сил, здоров'я і часу, вкладав душу в цю роботу. Він зумів донести до кожного працівника приймальної комісії важливість та значення цієї роботи для Університету. Не просто керуючи і віддаючи розпорядження, а особисто, в команді з усіма працівниками та власним прикладом, Олександр Миколайович навчав, роз'яснював особливості, приходив на роботу першим і йшов додому останнім. Ми захоплювалися його працездатністю. Він розумів кожен процес на всіх етапах, умів правильно пояснити певні робочі моменти, підібрати кадри, визначити рівень відповідальності кожного. Олександр Миколайович сформував справжню команду. При цьому основну відповідальність він завжди покладав на себе, підтримуючи кожного члена колективу, яким він опікується – від студента до професора. Багато років, уже на посаді проректора, він організовує і відповідає за чітку роботу приймальної комісії по набору десятків тисяч абітурієнтів, що надалі стають студентами, здобувають фах лікаря, забезпечують здоров'я нації.

Вважаю важливим відзначити мужність та відданість Олександра Миколайовича нашому Університету. Попри ймовірні негативні наслідки для себе та свого оточення на одному з етапів дезорганізації роботи нашої Alma Mater, Олександр Миколайович не дав заплямувати заслужене високе ім'я Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. Він очолив його в один із важких для нашого вишу періодів та повністю відновив його роботу. Як керівник із великим досвідом організаційної, навчальної, наукової роботи, який розуміється на кожному процесі, що відбувається в Університеті, Олександр Миколайович у найкоротші терміни організував роботу всіх служб, що дало змогу спокійно продовжити навчальний процес та роботу всіх кафедр та підрозділів НМУ. Його рішення очолити Університет, попри усвідомлення всієї тяжкості ситуації, вважаю показником мужності й найвищої відповідальності як перед собою, так і перед всім багатотисячним колективом студентів та професорсько-викладацьким складом.

Олександр Миколайович Науменко в мене завжди асоціюється з Національним медичним університетом імені О. О. Богомольця. Знаючи його життєвий шлях, можу сказати, що він виріс у цьому університеті, увібрав усе найкраще від своїх учителів, яких він шанує й береже пам'ять про них. Він неймовірно радіє, коли університет підіймається. Діє впевнено й рішуче, коли Університету щось загрожує. Олександр Миколайович – справжній син своєї Alma Mater. У роботі він наполегливий, вимогливий до себе й до колег. Рішення приймає виважено, дослухається до колег, намагається завжди розібратися в ситуації, щоб досягнути найкращого результату. Він має унікальну пам'ять. Завжди з повагою ставиться до кожного, хто до нього звертається, із ким він працює, не дивлячись, чи то студент, чи академік. Олександр Миколайович високо цінує труд, спрямований на розвиток Університету. Він щоразу наголошує колегам, учням, друзям, що потрібно завжди залишатися людиною та допомагати кожному, хто звернеться до тебе, робити добро, і за таке ставлення до життя та людей доля віддячить сторицею.

Олександр Миколайович – людина темпераментна, із гарним почуттям гумору та веселою вдачею. Він гарний сім'янин. Про його багатогранну особистість, сильний вольовий характер, людяність та порядність, які були виховані в сім'ї та відточені нелегким життям, можна написати книгу, яка стане бестселером. Я вдячний долі, що вона звела мене з Олександром Миколайовичем Науменком, адже його ставлення до життя особисто для мене зрозуміле і близьке по духу. Я щасливий і гордий тим, що на моєму життєвому шляху є така яскрава особистість, професор, вимогливий викладач, науковець, який все своє життя служить справі охорони здоров'я людей і розвитку медичної науки.

*Мороз В. В.,
доцент кафедри хірургії № 1
НМУ імені О. О. Богомольця,
кандидат медичних наук*

Бібліографія наукових праць Науменка О. М.

1. Автореферат та дисертація на здобуття наукового ступеня

1. Науменко О. М. Спонтанний та індукований патоморфоз хронічного риніту у мешканців Київської області : автореф. дис. ... д-ра мед. наук : спец. 14.01.19 «Оториноларингологія» / Науменко Олександр Миколайович ; Нац. мед. ун-т ім. О. О. Богомольця. – Київ, 2002. – [24 с.]

2. Науменко О. М. Стан мінерального обміну та методи його корекції при деяких формах хронічного риніту : дис. ... канд. мед. наук : 14.01.19 / Науменко Олександр Миколайович ; Нац. мед. ун-т ім. О. О. Богомольця. – Київ, 1998. – 172 л.

3. Науменко О. М. Стан мінерального обміну та методи його корекції при деяких формах хронічного риніту : автореф. дис... канд. мед. наук : спец. 14.01.19 «Оториноларингологія» / Науменко Олександр Миколайович ; Київський НДІ отоларингології ім. О. С. Коломійченка. – Київ, 1998. – 22 с.

2. Наукова школа Науменка О. М.

– Доктор наук

4. Васильєв В. М. Клініко-морфологічне обґрунтування патогенезу та лікування хронічного атрофічного сморідного риніту : автореф. дис. ... д-ра мед. наук : спец. 14.01.19 «Оториноларингологія» / Васильєв Валерій Михайлович ; **наук. кер. О. М. Науменко, В. П. Терещенко** ; Держ. Установа «Ін-т оториноларингології ім. О. С. Коломійченка» АМН України. – Київ, 2008. – 35 с.

– Кандидати наук

5. Задорожна А. Г. Патогенетична спорідненість хронічних запальних процесів слизових оболонок носа та бронхів у ліквідаторів наслідків Чорнобильської катастрофи : дис... канд. мед. наук : 14.01.19 / Задорожна Анна Георгіївна ; **наук. кер. О. М. Науменко** ; Нац. мед. ун-т ім. О. О. Богомольця. – Київ, 2007. – 195 арк. – Бібліогр.: арк. 160–195.

6. Тарасенко М. В. Стан слухової системи у хворих на автоімунний тиреоїдит : автореф. дис. ... канд. мед. наук : спец. 14.01.19 «Оториноларингологія» / Максим Васильович Тарасенко ; **наук. кер. О. М. Науменко** ; Нац. мед. ун-т імені О. О. Богомольця МОЗ України, Ін-т отоларингології ім. О. С. Коломійченка НАМН України. – Київ, 2019. – 20 с. : іл, табл. – Бібліогр.: с. 13–15.

7. Тарасюк П. М. Клініко-морфологічні прояви патоморфозу хронічного риніту : автореф. дис. ... канд. мед. наук : спец. 14.01.19 «Оториноларингологія» / Петро Миколайович Тарасюк ; **наук. кер. О. М. Науменко** ; Нац. мед. ун-т імені О. О. Богомольця МОЗ України, Ін-т отоларингології ім. О. С. Коломійченка. – Київ, 2015. – 18 с. : іл. – Бібліогр.: с. 15–16.

8. Ющенко В. М. Поліпозний риносинусит: клініко-морфологічні прояви, патогенетичні підходи до лікування : автореф. дис. ... канд. мед. наук : спец. 14.01.19 «Оториноларингологія» / Ющенко Віктор Миколайович ; наук. кер. **О. М. Науменко** ; Нац. акад. мед. наук України, Держ. установа «Ін-т отоларингології ім. О. С. Коломійченка». – Київ, 2012. – 16 с. : рис., табл.

3. Офіційний опонент на захисті дисертації, представленої на здобуття наукового ступеня кандидата наук

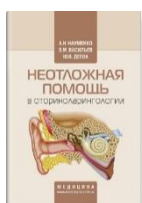
9. Герич О. М. Клініко-імунологічні особливості перебігу та лікування хворих на поліпозний риносинусит із грибковою сенсibiliзацією : автореф. дис. ... канд. мед. наук : спец. 14.01.19 «Оториноларингологія» / Герич Олеся Михайлівна ; наук. кер. Попович О. В. ; офіц. опонент **Науменко О. М.** ; Нац. акад. мед. наук України, Держ. установа «Ін-т оториноларингології ім. О. С. Коломійченка». – Київ, 2017. – [16 с.]

4. Наукові видання

10. **Науменко О. М.** Спонтанний та індукований патоморфоз хронічного риніту : монографія / О. М. Науменко. – Київ : Інтермед, 2004. – 267 с. : іл, табл. – Бібліогр.: с. 218–266.

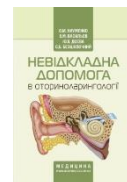
11. [співавт.]Чернобыльская катастрофа: патологическая анатомия и патоморфоз некоторых заболеваний : монография / В. П. Терещенко, Л. В. Дегтярева, Т. П. Сегеда, **А. Н. Науменко**, В. А. Сушко [и др.] ; под ред.: В. П. Терещенко, Л. В. Дегтяревой; Ин-т экол. патологии человека. – 2-е изд., перераб. и доп. – Киев : Мединформ, 2006. – 170 с.

5. Навчальні підручники, посібники, методичні рекомендації

12. **Науменко А. Н.** Неотложная помощь в оториноларингологии : учеб. пособ. для врачей-интернов и врачей-слушателей заведений (факультетов) последипломного образования М-ва здравоохран. Украины / **А. Н. Науменко**, В. М. Васильев, Ю. В. Деева. – Киев : Медицина, 2017. – 150 с.

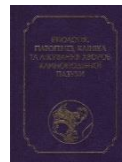
13. **Науменко О. М.** Невідкладна допомога в оториноларингології : навч. посіб. для лікарів-інтернів і лікарів-слухачів закладів (факультетів) післядипломної освіти М-во охорони здоров'я України / О. М. Науменко, В. М. Васильєв, Ю. В. Дєєва, С. Б. Безшапочний. – Київ : Медицина, 2017. – 142 с. – Бібліогр.: с. 141–142.

14. **Науменко О. М.** Антимікробна терапія в оториноларингології / О. М. Науменко, Ф. Г. Задорожня, Ф. Б. Юрочко. – Київ : Медкнига, 2016. – 103 с. : табл.

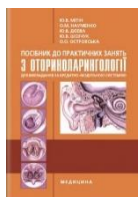
15. **Науменко О. М.** Спонтанний та індукований патоморфоз хронічного риніту / О. М. Науменко, В. П. Терещенко. – Київ : Інтер Мед, 2004. – 312 с.

16. [співавт.] Етіологія, патогенез, клініка та лікування хвороб клиноподібної пазухи : навч.-метод. посіб. / Д. І. Заболотний, **О. М. Науменко**, А. А. Лайко [та ін.] ; Нац. мед. акад. післядиплом. освіти ім. П. Л. Шупика, Ін-т отоларингології ім. О. С. Коломійченка НАМН України. – Київ : Логос, 2018. – 163 с. : табл., іл.

17. [співавт.] Особливості морфологічної діагностики хронічного риніту : метод. рек. / Нац. мед. ун-т ім. О. О. Богомольця, Ін-т екол. патології людини, Укр. центр наук. мед. інформації та патент.- ліценз. роботи ; уклад.: В. П. Терещенко, **О. М. Науменко**, О. М. Іванова, А. Г. Задорожна, П. М. Тарасюк, Г. О. Бубело. – Київ : [б. в.], 2004. – 43 с. – Бібліогр.: с. 39–40.*

18. [співавт.] Показники лікувально-консультативної роботи клінічних кафедр університету за 2013 р. : звіт / Москаленко В. Ф., Яворовський О. П., **Науменко О. М.**, Безродний Б. Г. [та ін.] ; за ред. Москаленка В. Ф. ; НМУ імені О. О. Богомольця, М-во охорони здоров'я України. – Київ : КІМ, 2014. – 75 с.

19. [співавт.] Посібник до практичних занять з оториноларингології для викладання за кредитно-модульною системою : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредитації / Ю. В. Мітін, **О. М. Науменко**, Ю. В. Деева, Ю. В. Шевчук, О.О. Островська. – 2-ге вид., випр. і допов. – Київ : Медицина, 2013. – 135

с.

20. [співавт.] Реконструкція доз опромінення і прогнозування ступеня тяжкості радіаційних уражень : метод. рек. / М-во України з питань надзв. ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобил. катастрофи ; Ю. М. Скалецький, І. Ю. Худецький, В. П. Яценко, О. М. Науменко, В. А. Баркевич, О. І. Москалець. – Київ. : [б. в.], 2000. – 85 с. : іл., табл. – Бібліогр.: с. 42–43.*

21. [співавт.] Ургентная оториноларингология : руководство по оказанию неотложной помощи больным с патологией уха, горла и носа / А. Н. Науменко, В. М. Васильев, Ю. В. Деева ; под ред. А. Н. Науменка. – Киев : Библиотека «Здоров'я України», 2013. – 218 с.

6. Статті в наукових та науково-практичних виданнях 1998 рік

22. Дослідження біоелементів методом ВІМС у хворих на хронічний вазомоторний риніт / **О. М. Науменко** // Український науково-медичний журнал. – 1998. – № 1. – С. 49–52.

1999 рік

23. Ефективність препаратів «Гексаспрей», «Гексаліз», «Гексапневміє» в лікуванні хворих на фарингіт / **О. М. Науменко** [та ін.] // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 1999. – Додаток № 2, к. № 5 «Щорічна традиційна осіння конференція Українського наукового медичного товариства». – С. 49–50.

24. Застосування лінійно-поляризованого некогерентного світла лампи "біоптрон-2" в лікуванні осіб з хронічними запальними процесами у навколоносових пазухах / Б. Г. Іськів, **О. М. Науменко**, М. Б. Крук, Ю. В. Мітін, // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 1999. – Додаток № 2, к. № 5 «Щорічна традиційна осіння конференція Українського наукового медичного товариства». – С. 35–38.

25. Консервативне лікування при вазомоторному риніті з застосуванням низькоенергетичного лазерного випромінювання / Ю. В. Мітін, **О. М. Науменко** // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 1999. – Додаток № 2, к. № 5 «Щорічна традиційна осіння конференція Українського наукового медичного товариства». – С. 70–72

2000 рік

26. Досвід використання препарату «Салін» в комплексному лікуванні пацієнтів із захворюваннями порожнини носа і навколоносових пазух / Ю. В. Мітін, О. М. Науменко, Л. Р. Джурко, О. О. Буряк // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2000. – № 2. – С. 14–17.

27. Клініко-морфологічна характеристика хронічного риніту в аспекті його етіології і патогенезу / **О. М. Науменко** // Український журнал патології. – 2000. – № 2. – С. 51–56.

28. Роль аномалій імунної відповіді у маніфестації і патоморфозі хронічних ринітів та деяких інших захворювань ЛОР-органів / О. М. Науменко, В. П. Терещенко // Проблеми військової охорони здоров'я : зб. – 2000. – Вип.7. – С. 71–78.

2001 рік

29. Динаміка медико-статистичних показників хронічного риніту до та після аварії на ЧАЕС (за матеріалами ЛОР-клініки НМУ імені О. О. Богомольця) / **О. М. Науменко**, В. П. Терещенко, О. О. Буряк // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2001. – № 4. – С. 40–48.

30. Імовірна роль біологічно активних хімічних елементів в патогенезі хронічного риніту / **О. М. Науменко**, В. П. Терещенко // Буковинський медичний часопис. – 2001. – № 4. – С. 15–19.

31. Медико-статистичні показники патоморфозу хронічного риніту у киян протягом 1973-1999 років (за матеріалами ЛОР-клініки НМУ імені О. О.

Богомольця) / Ю. В. Мітін, **О. М. Науменко**, В. П. Терещенко, О. О. Буряк // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2001. – № 3. – С. 5–12.

32. Морфогенез хронічного риніту залежно від «Чорнобильського чинника» в анамнезі пацієнтів / В. П. Терещенко, **О. М. Науменко**, О. С. Самусева, В. О. Полякова, І. О. Кузьмук // Український медичний часопис. – 2001. – № 6. – С. 88–95.

33. Носова порожнина як біологічний форпост щодо впливу на організм техногенних забруднювачів довкілля / **О. М. Науменко**, В. П. Терещенко, В. О. Полякова [та ін.] // Ліки України. – 2001. – №10. – С. 49-52.

34. Особливості лікування хронічних ринітів у хворих, що зазнали дії малих доз іонізуючого випромінювання / **О. М. Науменко**, В. П. Терещенко // Ліки. – 2001. – № 5/6. – С. 116–118.

35. Плоскоклітинна метаплазія назального епітелію при хронічних ринітах: особливості у ліквідаторів наслідків Чорнобильської катастрофи / **О. М. Науменко**, О. С. Самусева, В. П. Терещенко, В. О. Полякова // Буковинський медичний вісник. – 2001. – Т. 5, № 4. – С. 91–94. – Бібліогр.: с. 94.

36. Плоскоклітинна метаплазія назального епітелію при хронічних ринітах: особливості у ліквідаторів наслідків Чоробильської катастрофи / В. П. Терещенко, В. О. Полякова, О. С. Самусева, **О. М. Науменко** // Військова медицина України. – 2001. – Т.1, № 2. – С. 52–55.

37. Феномен амілоїдозу в слизовій оболонці носа при хронічних ринітах / О. С. Самусева, **О. М. Науменко**, В. П. Терещенко, Л. М. Гаврилей // Ліки України. – 2001. – № 11. – С. 60–62.

38. Характеристика супровідної патології та її імовірна патогенетична роль у недужих на хронічний риніт / **О. М. Науменко**, В. П. Терещенко, В. О. Полякова // Вісник наукових досліджень. – 2001. – № 3. – С. 61–63.

39. Хронічний риніт: методологія досліджень спонтанного та індукованого патоморфозу / **О. М. Науменко**, В. П. Терещенко // Український науково-медичний молодіжний журнал. – 2001. – № 2. – С. 45–48.

2002 рік

40. Клиническая симптоматика краниофациальных опухолей с гипоцентром в околоносовых пазухах и орбите / Т. М. Бабкина, **А. Н. Науменко** [и др.] // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2002. – № 6. – С. 47–50.

41. Особливості лікування хвориз на хронічний риніт, що зазнали дії малих доз іонізуючого випромінювання / Ю. В. Мітін, **О. М. Науменко** // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2002. – № 6. – С. 64–66.

42. Патологія миготливого епітелію слизової оболонки носової порожнини в генезі хронічних ринітів / В. П. Терещенко, **О. М. Науменко**, В. О. Полякова, О. О. Буряк // Актуальные проблемы медицины и биологии. – 2002. – № 1. – С. 11–20.
43. Показники неспецифічного імунітету при хронічних ринітах: особливості у ліквідаторів наслідків Чорнобильської катастрофи / **О. М. Науменко**, В. П. Терещенко // Львівський медичний часопис. – 2002. – № 1. – С. 23–27.
44. Слизова оболонка носа як багаторівневий фізіологічний бар'єр / **О. М. Науменко**, В. Терещенко, А. Задорожна, П. Тарасюк // Ліки України. – 2002. – № 2. – С. 91–92.
45. Тканинні базофіли в морфогенезі хронічних ринітів / О. С. Самусєва, **О. М. Науменко**, В. П. Терещенко, В. О. Полякова, Л. Н. Гаврилей // Експериментальна та клінічна фізіологія і біохімія. – 2002. – № 1. – С. 17–21.
46. Функция внешнего дыхания у больных с трахеостомией / Н. И. Ашур, **А. Н. Науменко**, В. Н. Гинькут [и др.] // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2002. – № 6. – С. 51–56.
47. Хронічне запалення слизових оболонок дихальних шляхів у ліквідаторів наслідків Чорнобильської аварії: вірогідна пато-(морфо-)генетична роль вільнорадикальних процесів / В. П. Терещенко, О. С. Самусєва, **О. М. Науменко**, В. О. Полякова // Ліки України. – 2002. – №1. – С. 49–51.
48. Эффективность препарата "Декатилен" при лечении лиц с воспалительными заболеваниями глотки / И. С. Зарицкая, **А. Н. Науменко** Ю. В. Митин [и др.] // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2002. – № 6. – С. 61–63.
49. Ятрогенная патология в оториноларингологии / В. Н. Гинькут, **А. Н. Науменко**, И. С. Зарицкая [и др.] // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2002. – № 6. – С. 57–60.
- 2003 рік**
50. Кавернозні судини слизової оболонки носа при хронічному риніті: морфофункціональні особливості, імовірні свідчення техногенного впливу / **О. М. Науменко**, В. П. Терещенко, О. М. Іванова, П. М. Тарасюк // Ринологія. – 2003. – № 3. – С. 3–11.
51. Медико-статистичні показники патоморфозу хронічного риніту у рівненчан / **О. М. Науменко** [та ін.] // Ліки. – 2003. – № 5/6. – С. 90–93. –Бібліогр.: с. 93.

52. Методичні засади розпізнавання патології верхніх дихальних шляхів, індукованої чинниками Чорнобильської катастрофи / В. П. Терещенко, **О. М. Науменко**, О. С. Самусева, П. М. Тарасюк // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2003. – № 5. – С. 19–23.

53. Поєднана патологія повітропровідних шляхів у ліквідаторів наслідків аварії на ЧАЕС / В. П. Терещенко, О. С. Самусева, **О. М. Науменко** [та ін.] // Галицький лікарський вісник. – 2003. – Т. 10, ч. 4. – С. 145–146.

2004 рік

54. Амілоїдоз слизової оболонки носа у хворих на хронічний риніт – учасників ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи / О. М. Іванцова, В. П. Терещенко, Т. Г. Козлова, **О. М. Науменко** // Патологія. – 2004. – Т. 1, № 1. – С. 62–65.

55. До питання про патогенез порушень вищої нервової діяльності в учасників ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи / В. П. Терещенко, **О. М. Науменко**, А. Г. Задорожна // Сімейна медицина. – 2004. – № 4 (10). – С. 62–63.

56. Клініко-рентгенологічна стадійність остеохондрозу хребта та принципи його лікування / І. В. Рой, С. П. Твардовська, **Н. О. Науменко** // Вісник ортопедії, травматології та протезування. – 2004. – № 2. – С. 14–18.

57. Клінічне значення особливостей регенерації миготливого епітелію слизової оболонки носа при хронічному риніті / **О. М. Науменко**, О. М. Іванова, В. П. Терещенко // Ринологія. – 2004. – № 4. – С. 25–37.

58. Метаболічна відповідь на пошкодження та її підґрунтя / В. П. Терещенко, **О. М. Науменко**, В. А. Піщиков, А. Г. Задорожна // Сімейна медицина. – 2004. – № 4 (10). – С. 44–48.

59. Особливості патоморфозу хронічного риніту у мешканців Києва та Рівного / **О. М. Науменко**, В. П. Терещенко, П. М. Тарасюк, О. М. Іванова // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2004. – № 4. – С. 21–24. – Рез. англ. – Бібліогр.: с. 24.

60. Особливості патоморфозу хронічного риніту у мешканців м. Рівне / **О. М. Науменко** [та ін.] // Ринологія. – 2004. – № 1. – С. 14–19. – Рез. англ. – Бібліогр.: с. 19.

61. Слизова оболонка носа як багаторівневий фізіологічний бар'єр / В. П. Терещенко, **О. М. Науменко**, А. Г. Задорожна, П. М. Тарасюк // Ліки України. – 2004. – № 2. – С. 91–92.

62. Слизова оболонка носа при хронічному риніті: тканини внутрішнього середовища / **О. М. Науменко**, В. Терещенко, А. Задорожна // Ліки України. – 2004. – № 3. – С. 90–92.

63. «Толзингон Н» в консервативном лечении пациентов с острыми и хроническими заболеваниями верхних дыхательных путей / Ю. В. Митин, **А. Н. Науменко**, Ю. В. Деева // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2004. – № 2. – С. 77–82.

2005 рік

64. Можливі причини порушень назальної секреції при хронічному риніті / **О. М. Науменко**, О. М. Іванова, В. П. Терещенко // Ринологія. – 2005. – № 2. – С. 7–14. – Рез. англ. – Бібліогр.: с. 14.

65. Морфогенез жирової стромально-судинної дистрофії слизової оболонки носа у хворих на хронічний риніт: факти, гіпотези / **О. М. Науменко**, В. П. Терещенко, О. М. Іванова // Ринологія. – 2005. – № 1. – С. 3–12.

66. Особливості роботи Приймальної комісії Національного медичного університету імені О. О. Богомольця у 2005 році та шляхи подальшого її удосконалення / В. Ф. Москаленко, О. П. Яворовський, **О. М. Науменко** // Науковий вісник Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. – 2005. – № ½. – С. 116–119.

67. Ситуація щодо захворювання на риніт вагітних у місті Житомирі та Житомирській області / **О. М. Науменко**, В. Л. Дідковський, І. Д. Кальчук // Ринологія. – 2005. – № 3. – С. 18–25.

68. Хронічні риніти: етіологія, патогенез, сучасні методи лікування / **О. М. Науменко** // Ваше здоров'я. – 2005. – № 8. – С. 12–13.

2006 рік

69. Про участь гладком'язових клітин судинної стінки в реакціях на пошкодження / В. П. Терещенко, **О. М. Науменко**, В. А. Піщиков [та ін.] // Сімейна медицина. – 2006. – № 2 (16). – С. 117–119.

2008 рік

70. Вступна кампанія 2008: особливості, здобутки та проблеми : (за матеріалами Звіту про роботу Приймальної комісії Національного медичного університету імені О. О. Богомольця) / В. Ф. Москаленко, О. П. Яворовський, **О. М. Науменко**, Я. В. Цехмістер // Науковий вісник Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. – 2008. – № 2/3. – С. 9–20.

71. Етіопатогенетичний підхід до лікування хворих на озену / **О. М. Науменко**, В. М. Васильєв // Світ медицини та біології. – 2008. – № 1. – С. 44–47.

72. Клініко-морфологічне обґрунтування концепції патогенезу озени (Повідомлення 1. Передумови виникнення) / В. М. Васильєв, **О. М. Науменко**, В. П. Терещенко // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2008. – № 4. – С. 38–45.

73. Клініко-морфологічне обґрунтування концепції патогенезу озени (Повідомлення 2. Озена- «інфікований гіпосидероз») / **О. М. Науменко**, М. Васильєв, В. П. Терещенко // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2008. – № 5 – С. 25–32.

74. Концепція патогенезу озени (повідомлення 1) / **О. М. Науменко**, В. М. Васильєв, В. П. Терещенко // Науковий вісник Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. – 2008. – № 2 (в одній обкл. № 2/3). – С. 144–149.

75. Концепція патогенезу озени (повідомлення 2) / **О. М. Науменко**, В. М. Васильєв, В. П. Терещенко // Науковий вісник Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. – 2008. – № 3 (в одній обкл. № 2/3). – С. 140–143.

76. Метод комплексного лікування хворих на озену / **О. М. Науменко**, В. М. Васильєв // Хірургія України. – 2008. – № 1. – С. 32–36.

77. Структурне підґрунтя клінічних проявів озени / В. М. Васильєв, В. П. Терещенко, **О. М. Науменко** [та ін.] // Ринологія. – 2008. – № 2. – С. 20–23.

2009 рік

78. Вступна кампанія 2009: особливості, підсумки, проблемні питання : (за матеріалами звіту про роботу Приймальної комісії Національного медичного університету імені О. О. Богомольця) / В. Ф. Москаленко, О. П. Яворовський, **О. М. Науменко**, Я. В. Цехмістер // Науковий вісник Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. – 2009. – № 2/3. – С. 11–24.

2010 рік

79. Вступна кампанія 2010: основні результати і шляхи вдосконалення : (за матеріалами звіту про роботу Приймальної комісії Національного медичного університету імені О. О. Богомольця) / В. Ф. Москаленко, О. П. Яворовський, **О. М. Науменко**, Я. В. Цехмістер // Науковий вісник Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. – 2010. – № 2/3. – С. 9–20.

80. Морфогенетичні складові поліпозного риносинусита / О. М. Іванова, В. М. Ющенко, **О. М. Науменко** // Ринологія. – 2010. – № 2. – С. 3–15.

2011 рік

- 81.** Вплив перорального пробіотику BIO GALA на мікрофлору ротової порожнини / **О. М. Науменко**, О. В. Діхтярук, А. В. Каплієва // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2011. – № 3. – С. 161–162.
- 82.** Історія кафедри оториноларингології Національного медичного університету імені О. О. Богомольця / Ю. В. Мітін, В. М. Васильєв, **О. М. Науменко**, Ю. В. Дєєва // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2011. – № 3. – С. 156–157.
- 83.** Історія кафедри оториноларингології Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. (Повідомлення 1) / Ю. В. Мітін, В. М. Васильєв, **О. М. Науменко** // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2011. – № 3. – С. 75–85.
- 84.** Історія кафедри оториноларингології Національного медичного університету імені О. О. Богомольця (повідомлення 2) / Ю. В. Мітін, В. М. Васильєв, **О. М. Науменко** // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2011. – № 5. – С. 83–92.
- 85.** Клініко-морфологічні прояви озени: повідомлення 1 / **О. М. Науменко**, В. М. Васильєв, В. П. Терещенко // Ринологія. – 2011. – № 1. – С. 24–30.
- 86.** Клініко-морфологічні прояви озени: повідомлення 2 / **О. М. Науменко**, В. М. Васильєв, В. П. Терещенко // Ринологія. – 2011. – № 3. – С. 3–10.
- 87.** Мікроциркуляторні порушення як провідна морфологічна складова патогенезу озени / **О. М. Науменко**, В. М. Васильєв, В. П. Терещенко // Науковий вісник Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. – 2011. – № 1/2. – С. 106–108.
- 88.** Підсумки вступної кампанії 2011 року і шляхи вдосконалення прийому до ВМНЗ (за матеріалами звіту про роботу Приймальної комісії Національного медичного університету імені О. О. Богомольця) / В. Ф. Москаленко, О. П. Яворовський, **О. М. Науменко**, Я. В. Цехмістер // Науковий вісник Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. – 2011. – № 3/4. – С. 9–21.
- 89.** Роль макролідів в ЛОР_практиці в умовах поширення лікарської стійкості / **О. М. Науменко**, О. В. Діхтярук, А. В. Каплієва // Східноєвропейський журнал громадського здоров'я. – 2011. – № 1. – С. 177–178.

2012 рік

90. Інновації в роботі приймальної комісії НМУ імені О.О. Богомольця, підсумки і особливості вступної кампанії 2012 (за матеріалами звіту про роботу Приймальної комісії Національного медичного університету імені О.О. Богомольця) / В. Ф. Москаленко, О. П. Яворовський, **О. М. Науменко**, Я. В. Цехмістер // Науковий вісник Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. – 2012. – № 3. – С. 6–14.

91. Метод протирецедивного лікування поліпозного риносинуситу / **О. М. Науменко**, В. П. Терещенко, В. М. Ющенко // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2012. – № 3. – С. 155–156.

92. Методологія і структура 5-річного навчального плану підготовки лікарів за нормативним (6-річним) терміном навчання / В. Ф. Москаленко, І. В. Мельник, **О. М. Науменко** [та ін.] // Медична освіта. – 2012. – № 3. – С. 7–9.

93. Особливості діагностики та комплексного лікування хворих на поліпозний риносинусит / **О. М. Науменко**, В. П. Терещенко, В. М. Ющенко // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2012. – № 5. – С. 2–7.

94. Особливості кістоутворення при хронічному поліпозному риносинуситі / О. М. Іванова, **О. М. Науменко** // Патологія. – 2012. – № 3. – С. 106.

95. Порівняльний аналіз захищених амінопеніцилінів і лікуванні дорослих з приводу гострого синуситу / **О. М. Науменко**, О. В. Діхтярук, А. Г. Задорожна // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2012. – № 3. – С. 59–65.

96. Участь у роботі приймальної комісії як елемент формування соціально-значущих компетентностей майбутніх лікарів та провізорів / В. Ф. Москаленко, О. П. Яворовський, Я. В. Цехмістер, **О. М. Науменко** [та ін.] // Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник Української медичної стоматологічної академії. – 2012. – Т. 12, вип. 3. – С. 186–189.

2013 рік

97. Вступна кампанія 2013 року в Національному медичному університеті імені О. О. Богомольця: особливості, інновації, підсумки, завдання / В. Ф. Москаленко, О. П. Яворовський, **О. М. Науменко** та ін. // Науковий вісник Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. – 2013. – № 2/3. – С. 126–131.

98. Наш досвід лікування хворих з флегмонами шиї / Ю. В. Мітін, В. М. Васильєв, **О. М. Науменко** [та ін.] // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2013. – № 3. – С. 191–192.

99. Роль асоціантів у структурі ротавірусної інфекції у дітей / І. І. Незгода, **О. М. Науменко**, А. Я. Бук [та ін.] // Інфекційні хвороби . – 2013. – № 2. – С. 67–69.

100. Сучасні підходи до діагностики ротавірусної інфекції у дітей / І. І. Незгода, О. М. Науменко, Я. Бук, В. І. Князева // Здоровье ребёнка. – 2014. – № 3. – С. 134–137.

2014 рік

101. Доцільність проведення діагностично-лікувальної пункції приносних пазух при риносинуситах / **О. М. Науменко**, В. М. Васильєв, Ю. В. Дєєва // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2014. – № 5. – С. 103–104.

102. Стан нюхової функції хворих на хронічний поліпозний риносинусит / **О. М. Науменко**, Ж. А. Терещенко, О. О. Островська // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2014. – № 5. – С. 105–106.

2015 рік

103. Значення величин реографічного індексу в оцінці стану мозкового кровообігу у хворих з сенсоневральною приглухуватістю судинного генезу / Т. В. Шидловська, О. М. Науменко, А. Ю. Шидловський // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2015. – № 3. – С. 37–45.

104. Кохлеовестибулярні порушення у робітників машинобудівного виробництва / О. М. Науменко, Ю. М. Козак-Волошаненко, І. А. Беякова // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2014. – № 5. – С. 104–105.

105. Наш досвід лікування хворих на отогенні менингоенцефаліти / В. М. Васильєв, **О. М. Науменко**, Ю. В. Дєєва // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2015. – № 5. – С. 23–24.

106. Показатели вентиляции верхнечелюстной пазухи в послеоперационном периоде при мицетоме и кисте верхнечелюстной пазухи / Л. Р. Криничко, **А. Н. Науменко**, Л. Р. Криничко // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2015. – № 4. – С. 47–51.

2016 рік

107. Аналіз порушень слуху у щурів при моделюванні стану автоімунного ураження щитоподібної залози за даними слухових викликаних потенціалів і світлової мікроскопії / М. В. Тарасенко, **О. М. Науменко**, Ю. В. Дєєва // Український науково-медичний молодіжний журнал. – 2016. – № 3. – С. 34–39.

108. Вплив хірургічної корекції кровотоку в вертебробазиллярному басейні на стан слухового аналізатора у пацієнтів з екстравазальною компресією вертебральних артерій / **О. М. Науменко** [та ін.] // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2016. – № 3. – С. 96–97.

- 109.** Вплив інтратимпанального введення дексаметазону на функціональний стан внутрішнього вуха щурів з експериментально викликаним автоімунним тиреоїдитом / **О. М. Науменко**, Ю. В. Деєва, М. В. Тарасенко // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2016. – № 3. – С. 97–98.
- 110.** Комплексне лікування хворих на хронічний риніт / **О. М. Науменко**, Ю. В. Деєва, П. М. Тарасюк // Світ медицини та біології. – 2016. – № 2 (56). – С. 50–52.
- 111.** Патогенетичні підходи до лікування ротавірусної інфекції у дітей / **О. М. Науменко** // Інфекційні хвороби. – 2016. – № 1. – С. 27–31.
- 112.** Порівняльний аналіз результатів тональної порогової аудіометрії та КСВП у пацієнтів з акустичною невриномою / **О. М. Науменко**, К. Я. Терентьева, К. Niemczyk // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2016. – № 3. – С. 98–99.
- 113.** Риногенні орбітальні ускладнення, особливості лікування та хірургічної тактики / В. М. Васильєв, **О. М. Науменко**, Ю. В. Деєва // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2016. – № 3. – С. 21–22.
- 114.** Розробка нових методів діагностики, лікування та профілактики захворювань вуха і верхніх дихальних шляхів / **О. М. Науменко**, В. М. Васильєв, Я. Ю. Гомза // Медична наука України. – 2016. – Т. 12, № 1/2. – С. 36–43.
- 115.** Роль кафедри оториноларингології в розбудові української науки: До 175-річчя НМУ імені О. О. Богомольця / Ю. В. Деєва, **О. М. Науменко**, В. М. Васильєв // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2016. – № 5. – С. 31–32
- 116.** Співвідношення змін слухової та вестибулярної функції в умовах змодельованої сенсоневральної приглухуватості / **О. М. Науменко**, Ю. В. Деєва, О. В. Васильєв // Світ медицини та біології. – 2016. – № 2 (56). – С. 137–139 : графік.
- 117.** Стан ЦНС за даними електроенцефалографії у хворих з початковою сенсоневральною приглухуватістю сполучно з вертебрально-базиллярною судинною недостатністю / А. Ю. Шидловський, **О. М. Науменко** // Український науково-медичний молодіжний журнал. – 2016. – № 2. – С. 64–69.
- 118.** Характеристика функціональних порушень слуху у щурів з аутоімунним тиреоїдитом в експерименті / **О. М. Науменко**, Ю. В. Деєва, М. В. Тарасенко // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2016. – № 3. – С. 38–44.

2017 рік

119. Гострі мастоїдити, сучасні особливості клінічного перебігу та лікування / Ю. В. Деєва, В. М. Васильєв, **О. М. Науменко** // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2017. – № 3. – С. 29

120. Дослідження патоморфологічних змін в структурі спірального органа в умовах експериментальної сенсоневральної приглухуватості судинного генезу / **О. М. Науменко**, Ю. В. Деєва, О. В. Васильєв // Актуальні проблеми сучасної медицини. : Вісн. Укр. мед. стомат. акад. – 2017. – Т. 17, № 1. – С. 251–254.

121. Оптимізація лікувальної тактики в умовах експериментальної сенсоневральної приглухуватості судинного генезу / **О. М. Науменко**, Ю. В. Деєва, О. В. Васильєв // Актуальні проблеми сучасної медицини : Вісн. Укр. мед. стомат. акад. – 2017. – Т. 17, № 3. – С. 46–50.

122. Патоморфологічні зміни внутрішнього вуха у тварин в умовах моделювання сенсоневральної приглухуватості судинного генезу / **О. М. Науменко** [та ін.] // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2017. – № 3. – С. 79.

123. Питання безпеки хворих у системі забезпечення якості надання медичної допомоги / А. М. Сердюк, **О. М. Науменко** [та ін.] // Лікарська справа. – 2017. – № 1/2. – С.149–155.

124. Поширеність порушення функції внутрішнього вуха під час сприйняття звуків у діапазоні високих частот у хворих з автоімунним тиреоїдитом у стадії еутиреозу в залежності від статі / **О. М. Науменко**, Ю. В. Деєва, М. В. Тарасенко // Актуальні проблеми сучасної медицини : Вісн. Укр. мед. стомат. акад. – 2017. – Т. 17, № 2. – С. 140–144.

125. Рецензія на Національний підручник «Дитяча оториноларингологія» за редакцією доктора медичних наук, професора А. А. Лайка / **О. М. Науменко** // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2017. – № 4. – С. 101–105.

126. Статистичний аналіз стану слухової функції у хворих на автоімунний тиреоїдит за даними отоакустичної емісії / **О. М. Науменко** [та ін.] // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2017. – № 5. – С. 72–73.

2018 рік

127. Дослідження механізму розвитку і взаємозв'язку між порушенням функції зовнішніх волоскових клітин внутрішнього вуха людини та автоімунним тиреоїдитом / **О. М. Науменко**, Ю. В. Деєва, М. В. Тарасенко // Актуальні проблеми сучасної медицини : Вісн. Укр. мед. стомат. акад. – 2018. – Т. 18, № 3. – С. 92–100.

128. Оценка воздухообмена в верхнечелюстной пазухе в послеоперационном периоде при эндоназальном хирургическом доступе через нижний и средний носовые ходы / **А. Н. Науменко**, Л. Р. Криничко, К. Ф. Резмак Мохаммед // Оториноларингологія = Оториноларингология = Otorhinolaryngology. – 2018. – № 2. – С. 43–49.

129. Порушення функції внутрішнього вуха у хворих з автоімунним тиреоїдитом у стадії еутиреозу / **О. М. Науменко** [та ін.] // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2018. – № 1. – С. 37–46.

2019 рік

130. Воздухообмен в верхнечелюстной пазухе в послеоперационном периоде у пациентов с кистой верхнечелюстной пазухи после гайморотомии через нижний носовой ход / **А. Н. Науменко**, Л. Р. Криничко, К. Ф. Резмак, Мохаммед // Український журнал медицини, біології та спорту. – 2019. – Т. 4, № 5. – С. 160–164.

131. Імунологічні аспекти впливу автоімунного процесу в щитовидній залозі на стан слухової функції осіб, хворих на автоімунний тиреоїдит в стані еутиреозу / **О. М. Науменко**, Ю. В. Деєва, М. В. Тарасенко // Оториноларингологія. – 2019. – № 1. – С. 77–78.

132. Лікування пацієнтів з кістою верхньощелепної пазухи одонтогенного генезу / М. Резмак, Л. Р. Криничко, **О. М. Науменко** // Український науково-медичний молодіжний журнал. – 2019. – № 1. – С. 18–24.

133. Опыт применения многослойных трансплантатов в пластике дефектов основания черепа у больных со спонтанной назальной ликвореей / **А. Н. Науменко** [и др.] // Вестник оториноларингологии. – 2019. – Т. 84, № 1. – С. 51–54.

134. Специфические изменения костных структур по данным компьютерной томографии ОНП у пациентов с инвертированной папилломой синоназальной области / **А. Н. Науменко** [и др.] // Вопросы онкологии. – 2019. – Т. 65, № 4. – С. 590–595.

2020 рік

135. До 90-річчя від дня народження ректора НМУ, академіка Гончарука Євгена Гнатовича / **О. М. Науменко** // Медичні кадри. – 2020. – № 1/2 (2744/2745). – С. 2.

7. Статті в збірниках наукових праць та науково-практичних конференцій

2000 рік

136. Атомно-абсорбційне визначення мікроелементів у зразках цервікального слизу / **О. М. Науменко** // Збірник наукових праць співробітників КМАПО імені П. Л. Шупика. – 2000. – Вип. 9, кн. 2. – С. 742–745.

2001 рік

137. Вивчення індукованого нозоморфозу ЛОР-захворювань: переваги обстеження організованих контингентів ліквідаторів наслідків аварії на ЧАЕС / **О. М. Науменко**, Ю. В. Мітін, В. П. Терещенко, О. О. Буряк // Тези доповідей наукової конференції студентів і молодих вчених НМУ ім. О. О. Богомольця. – Київ, 2001. – С. 23–24.

138. Етіологічні та патогенетичні чинники хронічного риніту у ліквідаторів наслідків аварії на ЧАЕС / В. П. Терещенко, **О. М. Науменко**, В. О. Полякова, І. О. Кузьмук // Сучасні аспекти військової медицини : зб. наук. праць ГВКГ МО України. – 2001. – Вип. 6. – С. 78–82.

139. Концепція методичного забезпечення оптимальної лікувально-діагностичної і профілактичної тактики у хворих на хронічний риніт з урахуванням спонтанного та індукованого патоморфозу недуги / **О. М. Науменко**, В. П. Терещенко // Збірник наукових праць співробітників КМАПО ім. П. Л. Шупика. – 2001. – Вип. 10, кн. 4. – С. 1316–1320.

140. ЛОР-органи як критична система у ліквідаторів наслідків аварії на ЧАЕС / **О. М. Науменко**, В. П. Терещенко, В. І. Шербул, І. О. Кузьмук // Збірник наукових робіт асоціації радіологів України. – Київ, 2001. – Вип. 11. – С. 3–7.

141. Результати цитогенетичного обстеження жителів м. Києва та ліквідаторів наслідків аварії на ЧАЕС, які страждають на хронічні риніти / **О. М. Науменко**, В. П. Терещенко, О. В. Шеметун, І. О. Кузьмук // Проблеми військової охорони здоров'я : збірник наукових праць. – 2001. – Вип. 8. – С. 21–29.

2003 рік

142. Алергічний риніт: особливості запальних реакцій / В. П. Терещенко, **О. М. Науменко**, П. М. Тарасюк // Збірник наукових праць співробітників КМАПО імені П. Л. Шупика. – 2003. – Вип. 12, кн.2. – С. 940–945.

2004 рік

143. Про доцільність запровадження положень екологічної патології у навчальний процес медичних вузів / **О. М. Науменко**, В. П. Терещенко // Збірник наукових праць співробітників КМАПО імені П. Л. Шупика. – 2004. – Вип. 13, кн. 1. – С. 554–557.

144. Реалізація різноспричинених аномалій імунної відповіді – ВІЛінфекції та «чорнобильського СНІДу» в органах дихання / **О. М. Науменко**, В. П. Терещенко, Л. Г. Роша [та ін.] // Збірник наукових праць співробітників КМАПО імені П. Л. Шупика. – 2004. – Вип. 13, кн. 2. – С. 423–427.

2005 рік

145. Методичні засади прогнозування динаміки патології в органах інкорпорування радіонуклідів у потерпілих від аварії на ЧАЕС / Л. В. Дегтярьова, В. А. Піщиков, **Науменко О.М.** [та ін.] // Збірник наукових праць співробітників КМАПО імені П. Л. Шупика. – 2005. – Вип. 14, кн. 1. – С. 637–640.

146. Про верифікацію медико-біологічних наслідків техногенних інцидентів / В. П. Терещенко, Л. В. Дегтярьова, **О. М. Науменко** [та ін.] // Збірник наукових праць співробітників КМАПО імені П. Л. Шупика. – 2005. – Вип. 14, кн. 2. – С. 827–830.

147. Прогностичне значення порушень епітеліально-стромальних взаємовідносин у слизовій оболонці носа хворих на хронічний риніт / **О. М. Науменко**, В. П. Терещенко, О. М. Іванова // Матеріали Х-го з'їзду оториноларингологів України. – Судак, 2005. – С. 129–130.

8. Публікації про О. М. Науменка

148. Науменко Олександр Миколайович // Біографічний словник завідувачів кафедр та професорів від медичного факультету Університету Св. Володимира до Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. 1921–20011 : біографічний словник. – Київ, 2011. – Кн. 2. – С. 197–198.

149. Науменко Олександр Миколайович // Вікіпедія. – URL https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%90%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%80_%D0%9D%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B%D0%B0%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87

Фотогалерея

Професор Олександр Миколайович Науменко

Фотографія батька Олександра
Миколайовича Науменка – Миколи
Панасовича

Із братом Віктором, 1971 р.

Колектив кафедри оториноларингології НМУ ім. О. О. Богомольця, 2016 р.

Виступ на конгресі отоларингологів, м. Одеса, 2016 р.

Виступ на з'їзді отоларингологів, 2016 р.

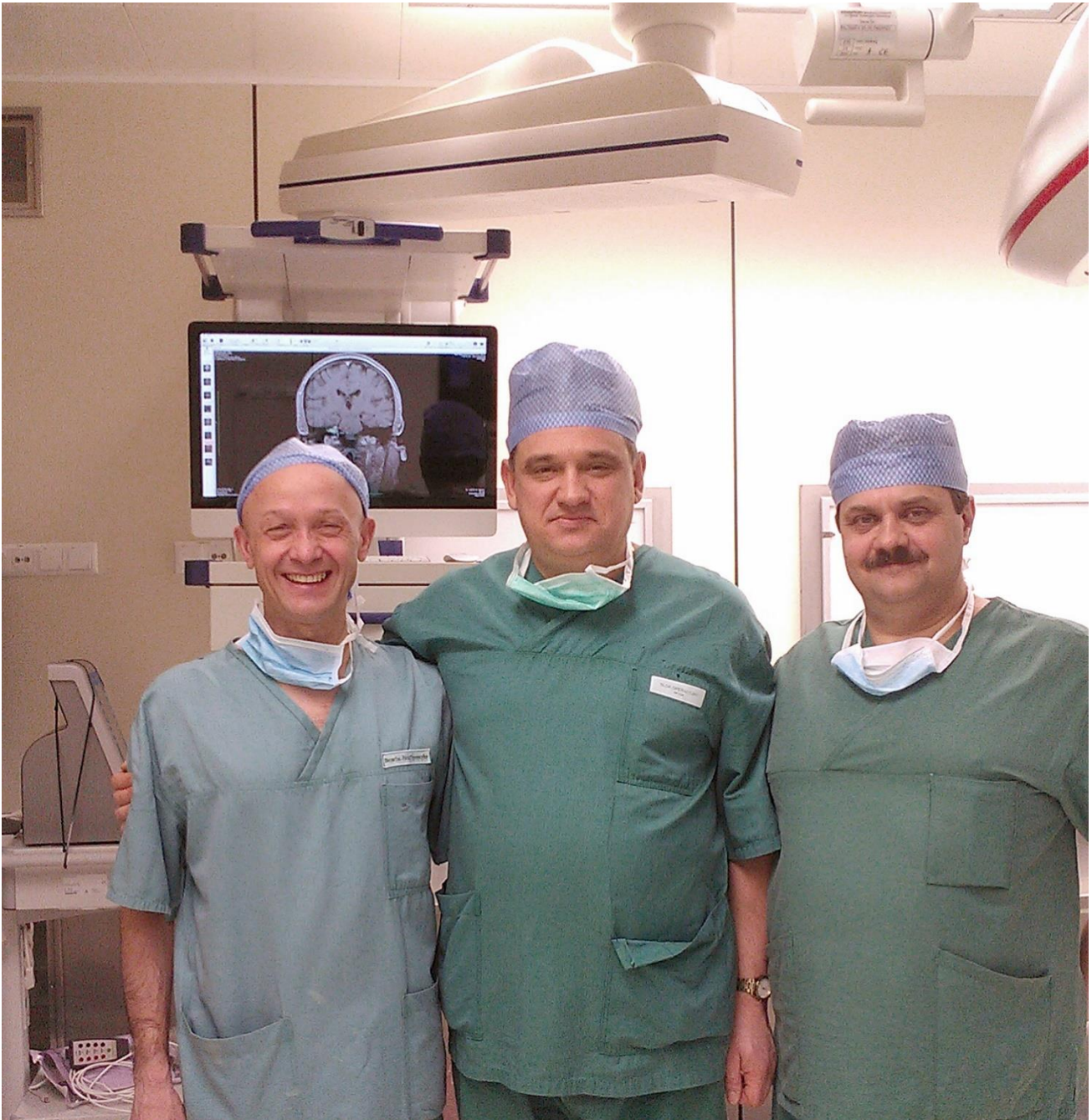
Конференція отоларингологів України.
З академіком Д. І. Заболотним, 2017 р.

У президії конференції отоларингологів України.
З академіком Заболотним Д. І.,
професорами Деєвою Ю. В. і Васильєвим В. М., м. Одеса, 2017 р.

У клініці Варшавського медичного університету, 2017 р.

Клініка Варшавського медичного університету.
В операційній з професором Немчиком К.

Випуск лікарів і провізорів, 2018 р.

Виставка «Освіта і наука 2019»

На освітянській виставці з президентом НАІПН України Кременем В. Г.

На відкритті Першого україно-польського конгресу «Інноваційні технології в отоларингології» з професором Немчиком К.

Конференція українського наукового медичного товариства лікарів-отоларингологів, м. Одеса, 2019 р.

Із професором Десевою Ю. В.

Новий 2020 рік.

Засідання Вченої ради, 2020 р.

Міністр охорони здоров'я Степанов М. В., ректор НМУ імені О. О. Богомольця
Кучин Ю. Л., проректори Науменко О. М., Канюра О. А., 2020 р.

Робота Приймальної комісії, 2020 р.

**Національний медичний університет імені О. О. Богомольця
Бібліотека**

Серія «Ювілеї особистостей»

**ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ НАУМЕНКО:
Життя у служінні людям, науці та освіті**

Біобібліографічний покажчик

Упорядники:	Людмила Василівна Папуша, Наталія Василівна Острікова
Бібліографічний редактор:	Олена Валеріївна Ключніченко
Літературний редактор:	Олексій Петрович Голінатий
Відповідальна за випуск:	Людмила Василівна Папуша

Національний медичний університет
імені О. О. Богомольця
Бібліотека
03057 м. Київ, вул. Зоологічна, 1
e-mail: library@nmu.ua

Київ – 2020